ډاینــاسور وپوښته!

خپرندوی: Dk Publishing

ژباړن: عبدالجمیل ممتاز

Ketabton.com

د دغو او نورو پوښتنو په اړه به مختلف ډایناسوران تاسو ته ځوابونه ووايي او همدارنګه نور اړوند معلومات به هم په لنډه توګه درته وړاندې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډايناسور وپوښته

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلړ

سرلیکونه مخونه

آيا ټول فوسيلونه په ډايناسورانو پورې اړه لري؟........... ٤
آيا هر څوک فوسيل موندلی شي؟....................... ٦
آيا ډايناسوران د اسمانځکو په اندازه غټ ول؟......... ٨
آيا ډايناسوران الوتلی شوای؟........................... ١٠
له دوی نه کوم يو يې ډېر خطرناک و؟ ١٢
آيا د ښامار په نوم کوم موجود هم و؟ ١٤
آيا د ډايناسور بچيو لوبې کولې؟ ١٦
آيا ډايناسورانو شورماشور کاوه؟ ١٨
آيا ډايناسوران لټان ول؟ ٢٠
آيا ترايسراتوپس زړور و؟ ٢٢
تر ټولو غټ تي – ريکس چېرته دی؟ ٢٤
آيا ډايناسورانو لامبلی شوای؟ ٢٦
آيا کيدی شي ډايناسوران بيا راژوندي شي؟ ٢٨
کوم ډول ډايناسوران ريکارډ لري؟ ٣٠
د ځينو کلمو تعريف او تشريح ٣٢
د ژباړن يادونه ٣٢

g Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ټول فوسیلونه په ډایناسورانو پورې اړه لري؟

زموږ ډایناسورانو د هغه څه په اړه چې تاسو انسانان پوهیږئ، ټول زموږ له فوسیلونو نه اخستل شوي دي، خو ټول فوسیلونه (fossils) بیا موږ پورې تړاو نه لري. فوسیلونه د هغو ټولو ځناورو او بوټو پاتې شوني دي، چې میلیونه کاله پخوا یې ژوند کاوه.

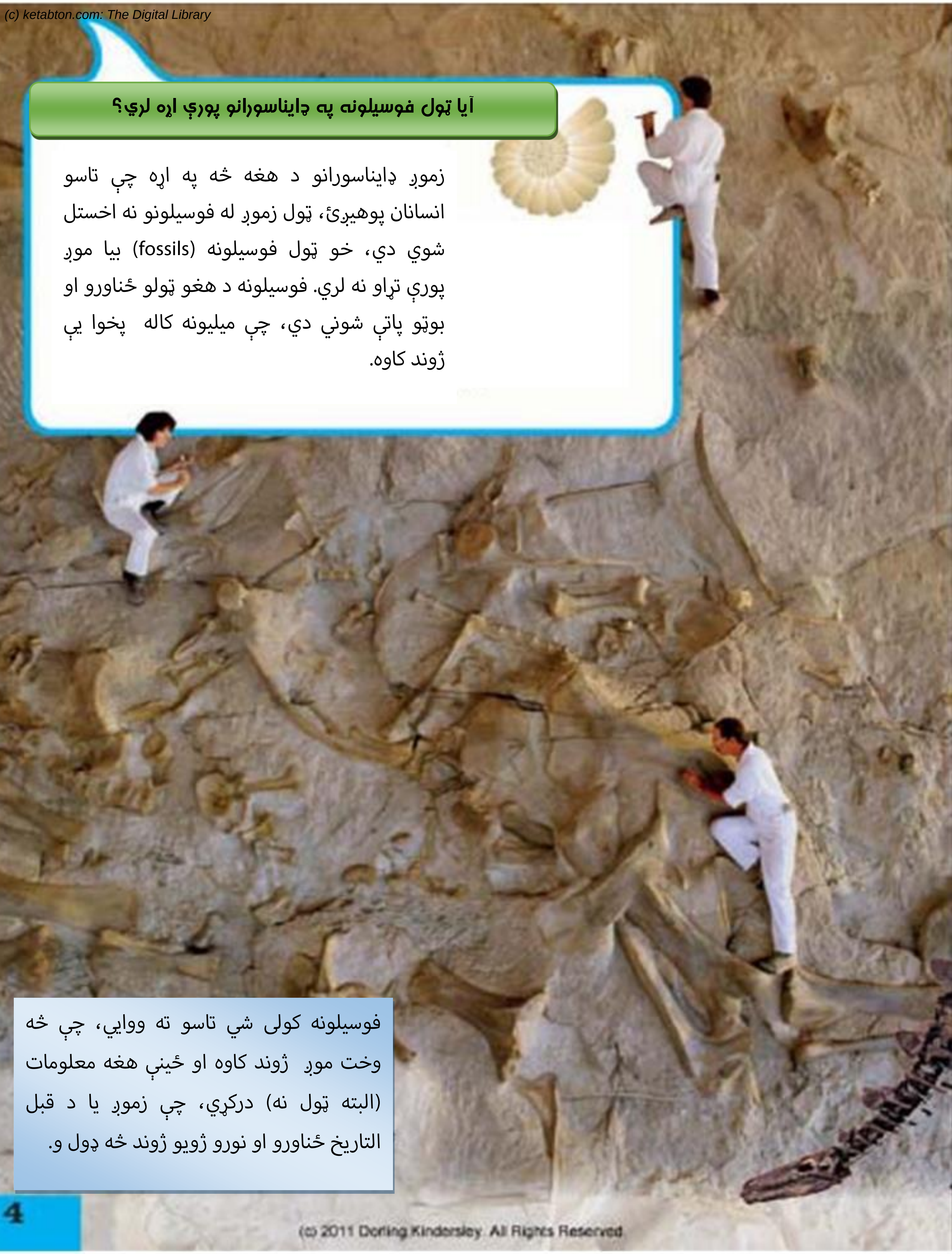

فوسیلونه کولی شي تاسو ته ووایي، چې څه وخت موږ ژوند کاوه او ځینې هغه معلومات (البته ټول نه) درکړي، چې زموږ یا د قبل التاریخ ځناورو او نورو ژویو ژوند څه ډول و.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

5 زموږ په اړه معلومات ....

۱- تر اوسه له ۷۰۰ ډولونو نه زيات ډايناسوران پېژندل شوي دي. خو زموږ د ډايناسورانو ډولونه له دغه شمېر څخه اوښتي و.

۲- د ۲۳۰-٦٥ میلیونه کالو مخکې مو ژوند کړی دی.

۳- د ډايناسور نوم د (غټ او وحشتناک تمساح) په معنا دی.

۴- موږ تمساح نه وو، بلکې د وچې د خزنداګانو يوه ډله وو، چې سيخ په دوو پښو يا قامت باندې درېدلی شوای.

۵- ښځینه ډايناسورانو هګۍ اچولې.

تاسې کومه زمانه کې ژوند کاوه؟

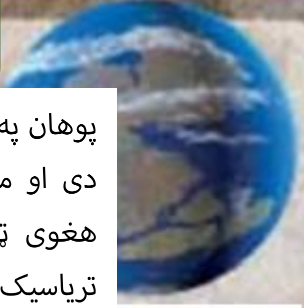

پوهان په دې باوري دي چې د ځمکې عمر مېلياردونه کاله دی او مختلفې زماني دورې يې هم ورته نومولې دي. هغوی ټولې هغه دورې چې موږ پکې ژوند کاوه، د ترياسيک، ژوراسيک او کرتاسيوس په نومونو پېژني.

۲۵۰ میلیونه کاله پخوا د ځمکې ټولې وچې سره تړلې وې.

کیدی شي، بېلابېل فوسيلونه مختلفې نښانې ستاسو په واک کې درکړي.

زموږ خرښندی او د پښو خاپونه

دا درنه ويلې شي چې موږ څنګه تګ کاوه او چټکتيا مو څومره وه.

کوپرلیلیټونه

(تيره شوي سرې) دا درته ويلې شي چې موږ څنګه تګ کاوه او چټکتيا مو څومره وه.

ځالې

تاسو ته ويلې شي، چې موږ څنګه ګډ ژوند کاوه.

آيا کولی شو، د يو فوسيل هډونه په اسانه اړوند ځای کې يو د بل څنګ ته کېږدو؟

نه، ځکه چې زموږ د هډوکو ځينې (البته کم) فوسيلونه نه پيدا کيږي.

لرغون پوهان داسې کسان دي، چې د ډايناسورانو فوسيلونه کشفوي او تر څېړنې لاندې يې نيسي او همدارنګه د هغوی اړوند هډونه په ترتيب يو د بل څنګ ته ږدي.

زه ستګوسروس يم او د واښه خورو سترو ډايناسورانو له ډلې څخه ګڼل کيږم.

© 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا هر څوک فوسیل موندلی شي؟

د ډایناسورانو فوسیلونه د نړۍ په کچه په تخته سنګو (هوراو تېږو) کې موندلی شئ. ساحلونه، کانونه، د سیندونو غاړې او که زیات چانسي وئ، ستاسو د کور انګړ، دا هغه احتمالي ځایونه دي، چې فوسیلونه پکې موندلی شئ.

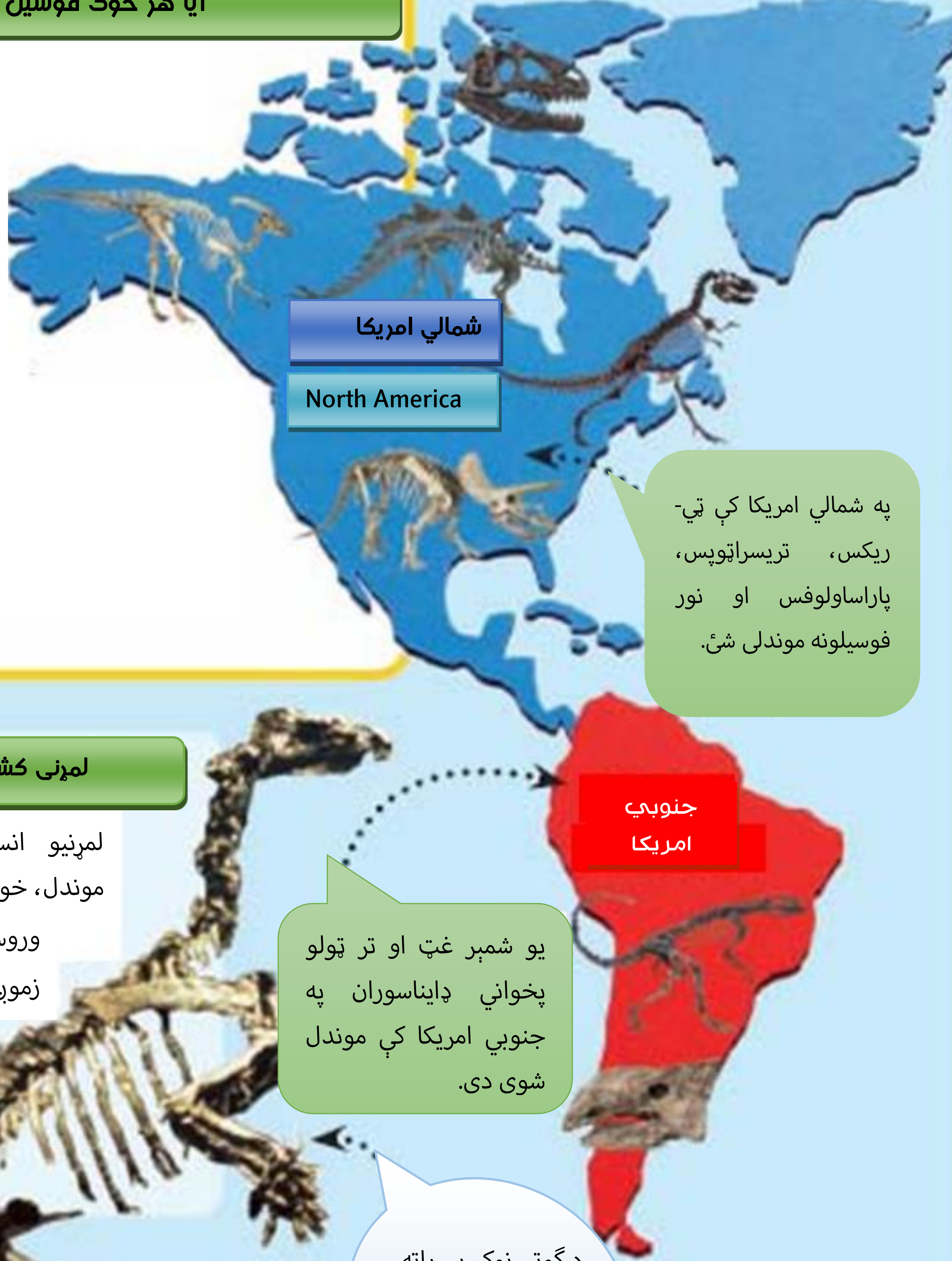

لمړنی کشف شوی ډایناسور څه و؟

لمړنیو انسانانو د ډایناسورانو فوسیلونه موندل، خو نه پوهېدل چې هغه څه دي.

وروسته پوهانو په اتلسمه پېړۍ کې زموږ پر نوملو باندې پیل وکړ.

زه ایګوانوډون یم او له هغې ډلې څخه یم، چې تر ټولو لمړی ونومول شول.

ما پر څلورو پښو تګ کاوه او پر دوو پښو مې منډې وهلې.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په چین او د اسیا نورو برخو کې زیات فوسیلونه لکه پروتوسراتوس او بنک وال ډایناسوران موندل شوي دي.

خو د پلاتوسروس، ایګوانودون او بارونیکس ډولونه په اروپا کې موندل کیږي.

د ډایناسورانو په دوره کې استرالیا له اوس نه ډیر یخ و؛ له همدې امله هلته یوازې د مینمي په نوم کوچني ډایناسوران موندل کیږي.

خوک پر ډایناسورانو باندې نوم ایښودنه کوي؟

هغه لرغون پوه چې د ډایناسورانو نوي ډولونه کشفوي، کولی شي نومونه هم ورباندې کېږدي. دا وګړی کولی شي چې د یو تن یا د هغه ځای نوم چې اړوند فوسیل هلته موندل شوی وي، غوره کړي، نو غالباً زموږ ډایناسوران نومونه دا څرګندوي چې موږ څه ته ورته وو.

د بارکیوسروس، سپینوسروس او نورو ډایناسورانو فوسیلونه په افریقا کې موندل شوي دي.

د جنوب قطب لکه اوس سوړ نه و، ځکه چې هلته د هیپسیلوفوډونټ ډلې ډایناسورانو ژوند کاوه.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسوران د اسمانڅکو په اندازه غټ ول؟

ټول نه، خو ځیني ډایناسوران لکه ما غوندي ډېر غټ ول، زه باروسروس یم او د اوږد غاړو ډایناسورانو په ډلې پوري مې اړه درلوده، اوږده لکۍ مې وه او خوراک مې واښه و، البته د ساروپادونو په نوم ښه پېژندل کیږم.

کله چې تاسو ګرځېدئ، آیا زمکه لړزېدله؟

هو، زما وزن له دریو فیلانو نه زیات و، حجیم (غټ) بدن مې درلود او لکه د هغوی په شان پایه ډوله پښې مې درلودې او همغسې تلم.

5 زما په اړه معلومات .....

۱- ما شاوخوا ۱۴۵ تر ۱۵٦ میلیون کاله وړاندې د ژوراسیک په دوره کې ژوند کاوه.

۲- په شمالي امریکا او افریقا کې موندل شوی یم.

۳- زما نوم د (غټ سمساره) په معنا دی.

۴- احتمالاً په ګله ییزه توګه اوسېدو.

۵- تر ډېره مې د نښترو او بانګس ونې خوړلې.

سروپاد (د سمساره پښې)

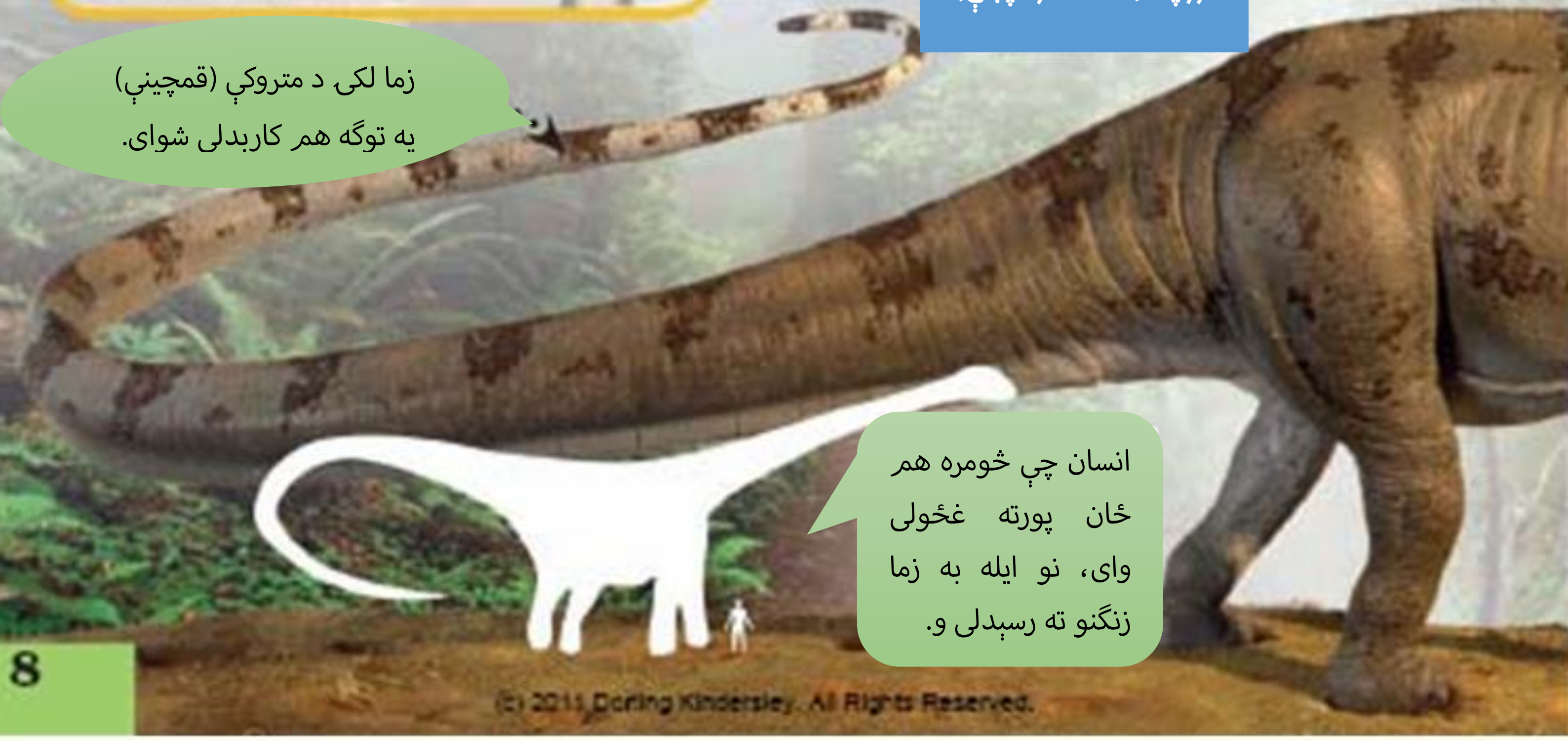

زما لکۍ د متروکې (قمچینې) په توګه هم کاربدلی شوای.

انسان چې څومره هم ځان پورته غځولی وای، نو ایله به زما زنګنو ته رسېدلی و.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم ډول ساروپډونو ریکارډ درلود؟

ساروپډونه تر ټولو هغه غټ او درانه حیوانات دي، چې تر اوسه یې پر ځمکه باندې ژوند کړی دی.

په دوی کې ارجنټینوسروس تر ټولو غټ و، چې لوړوالی یې د یوې شپږ پوړیزې ودانۍ سره برابر و.

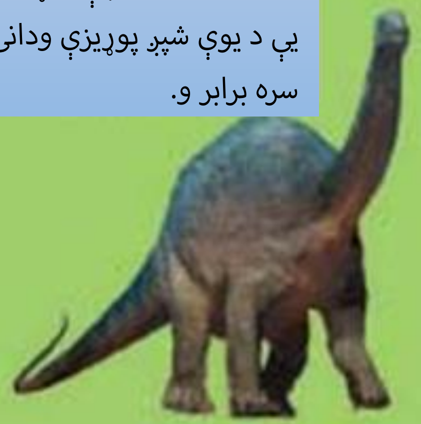

سیسموسروس یکې تر ټولو غټ او درونډ و، چې وزن یې د شپږو فیلانو سره برابر و.

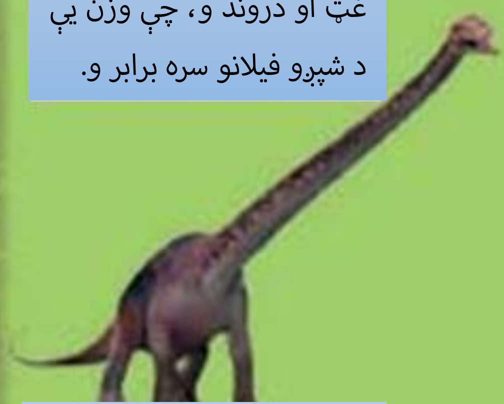

براکیوسروس د خپلو لوړو پښو او اوږدې غاړې له امله تر ټولو لوړ و، هغه کولی شوای خپله غاړه د دوو ژرافو په اندازه اوږده کړي.

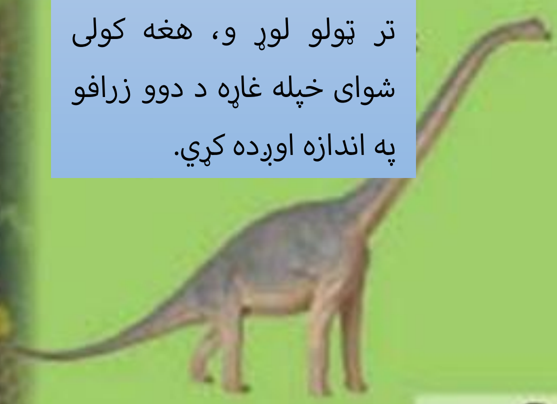

موږ بیخي زیات غټ وو، همدارنګه دا مهال ونې هم د ځمکې پر مخ خورا لوړې وې او ګڼ ښاخونه او پاڼې یې درلودې.

آیا تاسو د ډېر لوړو ونو سرونو ته هم رسېدلی شوی؟

تقریباً نه، زما غاړه زیاته جګه او اوږده وه، تقریباً د دوو لارۍ موټرو د اوږدوالي په اندازه وه، خو ما نشوای کولی چې زیاته یې جګه کړم.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسوران الوتلی شوای؟

که څه هم موږ ځینو وزرونه درلودل؛ خو نه، نه شوای الوتلی. زه کاوديپټريکس يم. ښکو مې زما بدن ښه تود ساته.

زه د يو فيل مرغ په اندازه وم.

د ډایناسور وزرونه لکه د فیل مرغ یا هغو نورو مرغانو په شان ول، چې الوتلی نشي او دواړه سره برابر دی.

ډایناسورانو لکه د الوتونکو په شان د خپلو سرونو دواړو خواوو ته سوري درلودل چې داخلي غوږونو ته يې لاره درلوده.

5 زما په اړه معلومات ....

۱- ما شاوخوا ۱۲۵ میلیون کاله پخوا د کراتسیوس په دوره کې ژوند کاوه.

۲- په چین کې موندل شوی یم.

۳- نوم مې د (ښکر لرونکی لکی) په معنا دی.

۴- بوټي او کوچني موجودات لکه حشرات، چرمښکی او کوچني تي لرونکي مې خوړل.

۵- د سمندر او سیندونو غاړو کې مې ژوند درلود.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا خال لرونکي ډایناسور هم شتون درلود؟

ډېر کوچني فوسیلونه دا ښيي چې زموږ د پوستکي جوړښت او سنګار څه ډول و. په وروستیو کې چې کوم فوسیلونه موندل شوي، پوستکی یې د لاره لاره پوستکي (د وحشي خره پوستکي) په بڼه ښودل شوی دی؛ خو تر اوسه پورې هېڅ ډایناسوري فوسیل نه دی موندل شوی.

ستاسو رنګ څه ډول و؟

هیڅوک سم نه پوهیږي، په فوسیلونو کې بیخي په ندرت رنګ موندل شوی دی. لرغون پوهان، زموږ د ژوند د ځای او خرنګوالي له څېړنې وروسته، زموږ رنګ ته اټکل کوي.

نور کوم ډول ډایناسوران الوتونکو ته ورته ول؟

الوتونکي د ډایناسورانو سره زیات ورتوالی لري، ان تر دې چې د اوږدې مودې په تېرېدو سره زموږ ځینې ډایناسوران پر الوتونکو بدل شول.

سینوسنروپتریکس هغه ډایناسور و، چې بدن یې پر کوچنیو بڼکو پټ و.

ارکایوپتریکس، تر ټولو پخوانی الوتونکی پېژندل شوی دی.

(c) 2011 Dorling Kindersley All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دوی نه کوم یو یې ډېر خطرناک و؟

غوښه خواره ډایناسوران ډېر وحشي وژونکي ول، خو په دوی کې بیا ښکاري ډایناسوران تر ټولو خونړي ول.

زه ډینونیکاس یم او لکه د نورو ښکاریانو غوندې چټک، چلباز، هوښیار، ځواکمن او وحشتناک وم.

آیا ډایناسورانو ټوپ وهلی شوای؟

هو، ښکاری ډایناسورانو جگې او پیاوړې پښې درلودې، چې زیات چابک ول.

موږ کولی شوای پر واښه خورو ډایناسورانو باندې د برید لپاره والوزو او د هغوی پر شا ونښلو.

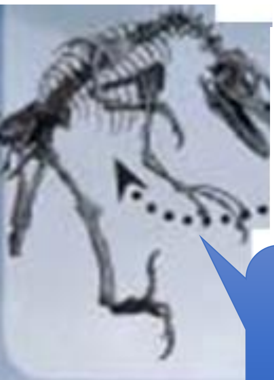

وژل مو څنگه کول؟

سم لکه د یو کانگفوکار په شان به مې خونړی خېږې او لغتې وارولې. زما د مخې دواړو پښو (لاسونو) کې لکه د لور غوندې تېره او اوږده نوکان ول، چې

د ښکار کولو پر مهال به مې د ښکار پر تنه باندې راکاږلې او هغه به مې څیراوه.

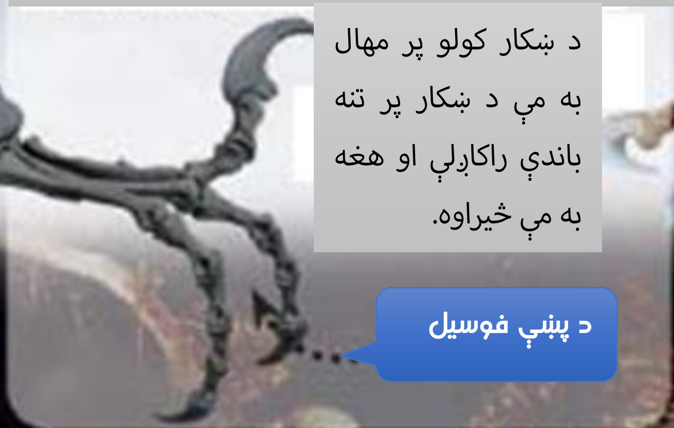

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولې تاسې ته رېپتور (ښکاري) ويل کيږي؟

رېپتور (Raptor) لاتيني کلمه ده، چې د منګولو خښولو ته وايي.
اوس وخت کې د رېپتور اصطلاح ښکاري الوتونکو لکه باز او نورو ته چې خپل ښکار ژوندی نيسي، کارول کيږي.

موږ هغه ډايناسوران وو، چې دوی ته ورته عمل مو کاوه او ځينو مو ښکې هم درلودې.

5 زما په اړه معلومات .....

۱- ما شاوخوا ۱۰۸- ۱۱۵ میلیون کاله پخوا د کراتسيوس په دوره کې ژوند کاوه.
۲- په شمالي امريکا کې موندل شوی يم.
۳- نوم مې د (ويرونکو خپرو) په معنا دی.
۴- ما ټول ژوونکي، سمساره او واښه خواړه ډايناسوران

۵- احتمالاً ما په ډليز ډول ښکار کاوه.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا د ښامار په نوم کوم موجود هم و؟

ښامار یو خیالي او افسانوي موجود دی، خو ځینې ډایناسوران د ښامار سره ظاهري او چلندي ورتوالی لري.

زه سپینوسروس یم، که څه هم زما له خولې نه اور نه راووت، خو ویرووونکې څېره مې درلوده.

زه له تیرانوسروس څخه غټ وم.

5 زما په اړه معلومات ......

۱- ما شاوخوا ۹۴- ۱۰۶ میلیون کاله پخوا د کراتیسوس په دوره کې ژوند کاوه.
۲- د افریقا په شمال کې موندل شوی یم.
۳- نوم مې د (شمزۍ والې سمساره) په معنا دی.
۴- ما به غټ کبان، ډایناسوران او الوتونکي خزنده خوړل.
۵- زه تر ټولو هوښیار ډایناسور وم.

(c) 2011 Dorling Kindersley All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسو پر ملا باندې څه دي؟

زما د شمزۍ (ستون فقرات) هډوکي ډېر غټ ول، چې تر پوستکي لاندې يې د يو بادوان (بادبان) بڼه غوره کړې وه. له دغه بادوان نه مې د لمر پر وخت د وجود تودلو او همدارنګه په سيورې کې د وجود سړولو لپاره استفاده کوله.

لکه د تمساح په شان مې اوږدې ژامې او تېره اوږده غاښونه درلودل.

سپينوسروسونو لکه د اوسنيو مارانو په شان رنګه او طراح شوی بدن درلود.

آيا تاسو ته ورته نورو ډايناسورانو هم شتون درلود؟

زه د سپينوسريډونو په نوم د غوښه خورو ډايناسورانو په ډلې پورې اړه لرم، دوی د نړۍ په هر ځای کې موندل شوي دي، موږ ټولو پر دوو پښو تګ کاوه او وتلې او نرۍ جمجمې مو درلودې. زما کوچنې قومونه (نسلونه) باريونيکس او ايريتاټور نوميږي.

د اريټاټور پاتې شونې په برازيل کې موندل شوي دي.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا د ډاېناسورانو بچیو لوبې کولې؟

موږ لیلینا سورا یوو، موږ د مور لخوا تغذیه کېدو او زموږ پالنه او ساتنه یې کوله.

موږ د لوبو له لارې دا زده کول چې څنګه غذا (خواړه) پیدا کړو، نورو سره ژوند وکړو او خپل ځانونه وساتو.

آیا تاسې پخپلو ځالو کې ارام او راحت وئ؟

هګۍ به د دایرې په ډول ایښوول کېدې.

زموږ ځالې د خاورو او پاڼو له کلک مخلوط څخه جوړېدلې.

سم لکه د اوسنیو سمندري الوتونکو د ځالو په شان.

موږ ذاتاً زیره سترګې او لنډ وربوزونه لرل، چې زموږ څهرو ورسره لا جذابیت پیدا کړی و او له همدې امله میندو مو زموږ ښه ساتنه کوله.

دا مو د مور که د پلار سکلیټ دی؟

مایساورا (ښه سمساره مور)

یوازې اټکل کیدی شي، ځینې لرغون پوهان وایي: د ښځینه ډاېناسور د مقعد سورې څکه لوی و، چې هګۍ یې اچولې، یعني د نرانو په پرتله لوی و. البته نرانو هم ممکن ځینې ځانګړتیاوې درلودې چې خپل ښځینه جوړې یې تر اغېز لاندې راوستلې.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسورانو هم پرنجل؟

هو، ځکه چې موږ هم د پوزې سوري درلودل.
داسې تصور کیږي چې زیاتره ډایناسورانو د خواړو موندلو لپاره د بوی او د نزدې ډایناسورانو د پېژندلو لپاره ښه حس درلود.

زموږ په وخت کې استرالیا یوه توره تیاره وچه وه او اوږده ساړه ژمي یې درلودل. نو ځکه موږ هلته ژوند نشوای کولی.

5

زموږ په اړه معلومات .....

۱- موږ شاوخوا ۱۰۶ میلیون کاله پخوا د کراټسیوس په دوره کې ژوند کاوه.

۲- په استرالیا کې موندل شوي یوو.

۳- نوم مو د (لیلین سمساره) په معنا دی، دا نوم د هغه لرغون پوه د لور دی، چې موږ یې کشف کړو.

۴- موږ کلک واښه او بوټي خوړل.

۵- تېزې سترګې مو لرلې، چې په تیاره کې مو هم خواړه په اسانه موندلی شوای.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسورانو شورماشور کاوه؟

زه پاراسارولوفوس یم، داسې تصور کیږي چې کله به مې دښمن لږ نزدې ولید، نو د نورو ډایناسورانو د خبرولو لپاره به مې په لوړ غږ شورماشور جوړاوه.
همدارنګه زه د هغو ډایناسورانو له ډلې څخه یم، چې پر سر باندې مې لکه نل یو تاج درلود.
البته تاج مې سورني ته لږ ورته و.

آیا غاښ درد مو درلود؟

احتمالاً ۱۰۰۰ غاښونه مې درلودل، چې ټول په ژامو کې کتار ځای پر ځای شوي ول او د واښو وړولو لپاره ښه کارېدل.

زما فوسیل شوې جمجمه

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم بوټي او واښه مو خوړل؟

زه د هغو غټو واښه خورو ډایناسورانو له ډلې څخه یم، چې هادرسورونه نومېدل.

ځینې مو خرېدل او د زمکې پر مخ واښه مو خوړل. خو ځینې بیا لټېدو او د ونو لوړ ښاخونه او پاڼې مو خوړلې.

زما په اړه معلومات ......

5

۱- ما شاوخوا ۷۳- ۷٦ میلیون کاله پخوا د کراټېسیوس د دورې په وروستیو کې ژوند کاوه.

۲- په شمالي امریکا کې موندل شوی یم.

۳- نوم مې د (تاج لرونکي) په معنا دی.

۴- د ښه امنیت لپاره مو ډلییز ژوند کاوه.

۵- خوراک مې ونې او کلک بوټي ول، لکه نښتر او همدارنګه د ونو پوټکي.

کلک او لوړ وربوز مې د هیلې د منبوکې په شان و.

یو لوړ قده ډنګر بنیادم زما د تاج دننه ځایېدلی شوای.

کله به مې چې سر شا ته ټیټ کړ، نو تاج به مې پر ملا باندې لګېد.

په نورو بڼو تاجونه هم ول؟

د هادرسورونو تاجونه مختلف ډولونه او اندازې درلودې. ځینې یې د قاب، ځینې یې د نیغ ښکر او ځینې یې د خولې په شان ول.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسوران لټان ول؟

زه انکیلوسروس یم او نورو واښه خورو ډایناسورانو ته ورته وم. په ټوله کې زه آرام او بې خطره وم، خو پر ما باندې د برید پر وخت نه وم ارام. زما پر غټه او درنه تنه باندې چې کومې تېرې او ډبلې زخې وينئ، دا د هډوکو وې. دا زخې ما ته د ذرې په شان وې او هېڅ غوښه خواره ډایناسور ما ته زیان نه شواى رسولی.

آیا تاسو ته ورته نور ډایناسوران هم ول؟

زه د انکیلوسورونو په نوم د زغره والو ډایناسورانو په ډلې پورې اړه لرم.

اوپلوسفالوس بیا د خیتې پر مخ هم همدغسې زخې درلودې او همدارنگه د لکی په اخر کې یې یو گرز هم درلود.

زما پر بدن باندې ډبلې او تېرې هډوکینې زخې

ادمونتونیا څو کتاره زخې (چړې) درلودې.

گاستونیا پر شا او لکی باندې زخې (چړې) درلودې.

د ورځې به مو څه کار کاوه؟

زه تل د خوراک په حال کې وم، ځکه زه اړ وم چې فقط د ژوندي پاتې کېدا لپاره زیات بوټي او واښه وخورم. زما نس ډېر لوی و او ان تر ټولو سخت خواړه هم پکې هضمېدلی شول. له همدې امله زما له بدن نه زیات گاز (باد) هم ووت.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسوران هوښیاران ول؟

نه، خو موږ وکولی شول چې میلیونه کاله ژوند وکړو.
خو واښه خوړو ډایناسورانو بیا زموږ په پرتله لږ ماغزه درلودل.

غوښه خوړو ډایناسورانو ځکه زیات ماغزه درلودل چې د برید لپاره یې پلان جوړاوه.

زما په اړه معلومات.....

5

۱- ما شاوخوا ٦٥- ٧٠ میلیون کاله پخوا د کراټسیوس د دورې په وروستیو کې ژوند کاوه.
۲- په شمالي او جنوبي امریکا کې موندل شوی یم.
۳- نوم مې د (زخن سمساره) په معنا دی.
۴- په ځنګلونو کې اوسېدم.
۵- خوراک مې لنډ بوټي او واښه ول.

زما پر کلک پوستکي باندې د غوښه خوړو ډایناسورانو غاښونو کار نه کاوه، ان ورباندې پڅېدل به.

آیا تاسې پنډ او پیاوړې وئ؟

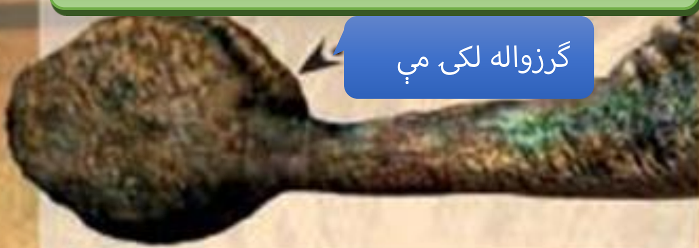

هو، د هډوکي یو درونډ ګرز زما د لکۍ په پای کې و، چې د دښمن پر وړاندې مې ګټه ترې اخیسته.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا تریسراتوپس زېږ و؟

زه تریسراتوپس یم او د ښکرورو ډایناسورانو له ډلې څخه یم. دومره زړور او ځواکمن وم، چې له غوښه خورو ډایناسورانو سره مې مخامخ جګړه کوله.

زه یو غټ کوږ یا سرکوزي ته ورته وم.

All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو کومو ډایناسورانو دغسې تاج درلود؟

هو، ډېرو درلود.

لاندې درې نمونو کې یې ډولونه لیدلی شئ.

ستیروکوسروس عجیبه ښکرور تاج درلود.

پروتوسراتوپس بیا داسې تاج درلود.

د پنتاسراتوپس تاج بیا تقریباً د یو کوچنې موټر په اندازه و.

تاج مو له کوم جنسه و؟

تاج مو د هډوکې له جنسه و، چې په مرسته یې موږ غټ ښکارېدو او د غوښه خورو ډایناسورانو سره د جنګ پر وخت به یې زموږ د غاړې ساتنه کې ډېره مرسته کوله.

پروتوسراتوپس د یو غټ پسه په اندازه و.

د پروتوسراتوپس فوسیلونه هر مهال د اسیا د ګوبي په دښته کې موندل شوي.

له هګۍ نه د تازه راوتلې ډایناسور جمجمه

د خوښې خواړه مو څه ول؟

زه واښه خور وم او د زمکې پر مخ زیات واښه مې خوړل، چې ټول مې د خپلې توتې ډوله مښوکې په مرسته راماتول (راشوکول)او خوړل مې.

5 زما په اړه معلومات ......

۱- ما شاوخوا ۶۵- ۶۸ میلیون کاله پخوا د کراتسیوس د دورې په وروستیو کې ژوند کاوه.

۲- په شمالي امریکا کې موندل شوی یم.

۳- د ځان ساتنې لپاره مو ډلییز ژوند کاوه.

۴- نوم مې د (درې ښکر لرونکې) په معنا دی.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو غټ تي – ريکس چېرته و؟

زه (سو) نوميږم او تر ټولو غټ تي- ريکس هم زه يم چې تر اوسه پورې موندل شوی دی. زما تقريباً يو بشپړ سکليت په ۱۹۹۰ کال کې د سوزن هنډريکسن فوسيل موندونکي لخوا کشف شو. همدارنګه زما فوسيل شويو هډوکو ته تقريباً ورته يوه نسخه جوړه شوې چې د شيکاګو په فيلډ موزيم کې ننداري ته ايښوول شوې ده.

5 زما په اړه معلومات ......

۱- ما شاوخوا ۶۵- ۶۷ ميليون کاله پخوا د کراتسيوس د دورې په وروستيو کې ژوند کاوه.
۲- د افريقا په شمال کې موندل شوی يم.

۳- نوم مې د (ظالم او پاچا سمساره) په معنا دی.
۴- غټ واښه خواره ډايناسوران مې خوړل.
۵- په خپله سيمه کې تر ټولو غټ غوښه خور ځناور وم.

(تي) د تيرانوسروس مخفف دی، چې د ځينو غوښه خورو ډايناسورانو نوم دی.

لرغون پوهان پوره نه پوهيږي، خو داسې تصور کوي چې لاسونه مې دومره واړه ول، چې د ولاړيدو او د غذا خوړلو لپاره ترې ګټه نه اخستل کيده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا تاسو تل بریالي وئ؟

نه، وابنه خواره ډایناسوران لکه ټرایسراتوپس ځواکمن ساتندوی وسایل درلودل. کله به چې ماسره په کلکه جنګېدل نو زه له هغه ځای نه تېښتې ته اړ کېدم.

ستا لاسونه ولې دومره واړه ول؟

د ډایناسورانو جمجمې لوی سورې درلودل، چې له امله یې هغه سپکه وه. دا ځانګړتیا ځکه ورته مهمه وه چې د ځینو سر له یوې پرښې (غتې تیږه) هم غټ و.

څو غاښونه مو درلودل؟

۵۸ غاښونه، چې له هغو نه مو د ښکار د داړلو، څیرولو او نیولو لپاره استفاده کوله. د دغو غاښونو سرونه مو د اري دندانو ته ورته ول، نو ځکه موږ کولی شول چې خپل ښکار ټوټه ټوټه کړو.

د ډایناسورانو زیات غاښونه موندل شوي دي، نو پر همدې بنا، غاښونه مو خامخا لوېدل او پر ځای یې نوي غاښونه راختل.

(c) 2011 Dorling Kindersley ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا ډایناسورانو لامبلی شوای؟

ډایناسوران د وچې خزندګان ول او لامبل يې نه. البته سيندونو ته نژدې يې استوګنه کوله، ځکه چې په اوبو کې به يې کبان ښکار کول.
نور خزندګان هم ول، چې هغوی کولی شول ولامبي او ان په سمندرونو کې يې ژوند کاوه.
زه الاسموسروس يم.

په سمندرونو کې څه ډول مخلوقات ول؟

زه ډایناسور نه يم، زه د پلسيوسارونو په نوم د خزندګانو له کورنۍ څخه يم، البته زه د خزندګانو له هغو ډولونو څخه يم چې د ډایناسورانو په دوره کې مې ژوند کاوه.

د سمندر تر ټولو غټ خزنده کوم و؟

لنډغاړي پليوسرونه تر ما زيات غټ ول. ليوپلوردون بيا په هغوی کې دومره غټ و، چې د پياوړو نښن ډوله داړو سره يې غټ سر درلود.

دا اوارې له غټو غاښونو څخه ډکې وې، چې د خوړو لګه د سمندر لويو خزنده ګانو، صدفونو او کبانو وړولو او ژوولو لپاره ترې استفاده کېده.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمندري خزندګانو څه خوړل؟

ځینې هغه موجودات چې سمندري خزندګانو به خوړل، اوس هم شته.

سکویډ، له ۴۰۰ میلیون کاله مخکې یې ژوند کاوه.

کاواکان، هم له ۴۰۰ میلیون کاله مخکې ژوند پیل کړی دی.

سمندري حلزونونو، له ۵۰۰ میلیون کاله مخکې ژوند پیل کړی دی.

د سپینو نهنګانو (شارکونو) د نیکونو په شان کبان

5 زما په اړه معلومات ....

۱- ما شاوخوا ٦٥- ٨٥ میلیون کاله پخوا د کراتسیوس د دورې په اخر کې ژوند کاوه.

۲- په شمالي امریکا کې موندل شوی یم.

۳- د نرۍ دویم پلیوسار وم.

۴- ما به کبان، امونیټونه(نرم بدني)، بلمنیټونه (لکه کبان نرم تني) خوړل.

۵- د خواړو هضمولو لپاره مې هډوکي هم خوړل.

موساسر

د لامبو تیزوالی مو څومره و؟

موږ ډېر آرام لامبوزن وو، د کبانو ډلې ته مو کمین نیو او خپل ښکار به مو کاوه. ایچتیوساروونه تر موږ چټک ول.

وریسي بیا موساساران زیات چابک او چټک ول او زموږ غرا به یې رانه خوړله.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا کیدی شي ډایناسوران بیا راژوندي شي؟

شاوخوا ٦٥ میلیون کاله وړاندې موږ ټول له منځه لاړو. ځینو پوهانو له نوې ټکنالوجۍ نه په ګټنې هڅه کړې چې موږ بیا راژوندي کړي، خو تر اوسه لا نه دي توانیدلي.

آیا تاسو نارو‌غېدئ؟

ځناور ناروغېږي، نو ښکاره ده چې ډایناسوران هم ناروغېدل، خو فوسیلونه د ناروغیو شواهد نشي وړاندې کولی. البته ٦٥ میلیون کاله پخوا د ناروغۍ ترخه پېښه د دې لامل شوه چې ډایناسوران، الوتونکي او لامبوزن خزندګان په بشپړ دول له منځه لاړ شي.
یوه پربنه (غټه ډبره) زمکې سره ټکر کوي.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم ځناوران د وچې پر مخ ژوندي پاتې شول؟

که څه هم ټول ډایناسوران له منځه لاړل، خو ځیني کوچني- کوچني ژوندي پاتې شول. دا ځناور عبارت دي له:
واړه خزندګانو، حشرو او ځینو تي لرونکو او الوتونکو څخه.

ماړ

لړم

سلاهي

چونګښه

سمساره

کشپ

ولې تاسو ټول له منځه لاړی؟

پوهانو متفاوتې فرضيې وړاندې کړې دي؛ ځيني يې داسې تصور کوي چې زمکې سره ځيني غټ اسماني ستوري (غټې ډبرې) لګېدلي او له امله يې وريځې، ګرد او کيمياوي بخار رامنځته شوی دی. هم مهاله ورسره زياتې اورغورځوني هم راکتېدلي او وريځې او ګردونه يې اسمان ته شړلي د

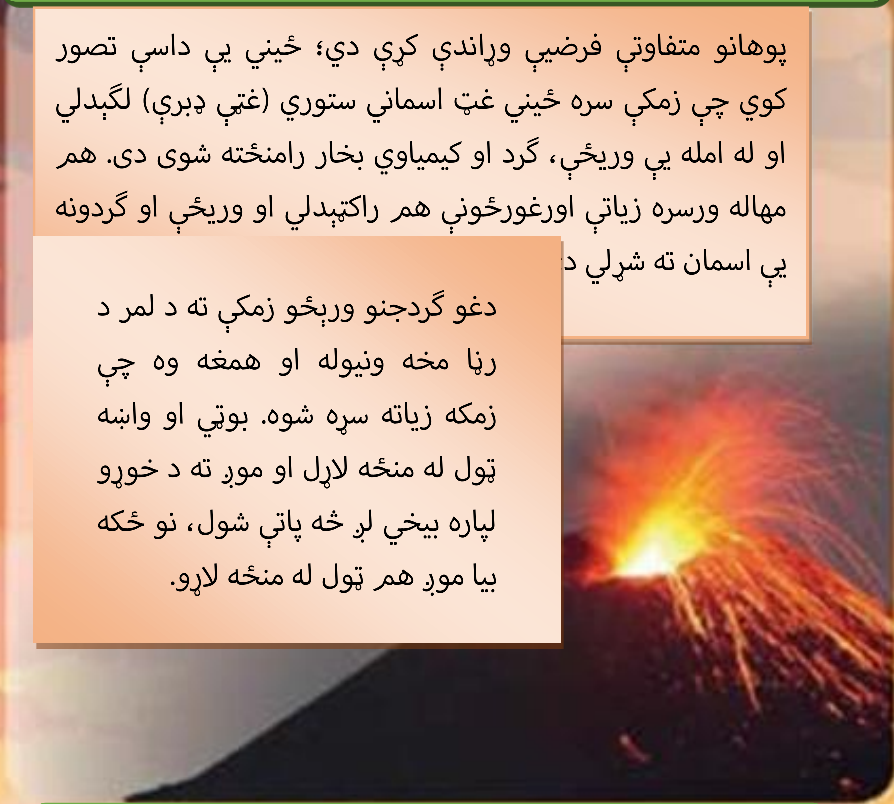

دغو ګردجنو وريځو زمکې ته د لمر د رڼا مخه ونيوله او همغه وه چې زمکه زياته سړه شوه. بوټي او واښه ټول له منځه لاړل او موږ ته د خوړو لپاره بيخي لږ څه پاتې شول، نو ځکه بيا موږ هم ټول له منځه لاړو.

کوم ډایناسوران تر ټولو وروسته مړه شول؟

په زيات باور سره چې غوښه خواره ډایناسوران تر ټولو وروسته مړه شول.
په سر کې واښه خواره ځکه مړه شول، چې هم هوا ډېره سړه شوه او هم د زمکې پر مخ واښه تمام شول او بېرته هم را ونه ټوکېدل. نو غوښه خواره زموږ له مرينې وروسته له منځه ځکه لاړل چې موږ تمام شوو.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

(c) ketabton.com: The Digital Library

کومو ډایناسورانو

ریکارډ درلود؟

تر ټولو غټ خزنده الوتونکی کوم و؟

کویټزالکوتلوس تر ټولو غټ پټروسر و. د وزرونو خلاصولو پر مهال یې د وزرونو له یوې څوکې نه تر بلې پورې واټن ۴۳ فوټه (۱۳ متره) و. دا اندازه د ۷۳۷ بوینګ الوتکې د یو وزر سره برابره ده.

کوم ډایناسور تر ټولو غټې منګولې درلودې؟

تریزینوسروس د ۳ فوټو (۹۰ سانتي متره) په اندازه اوږدې منګولې درلودې. د هغوی د منګولو دا اندازه د یو بالغ انسان د ټول لاس د اوږدو سره برابره ده.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

زموږ لویانو او کوچنیانو د ۱٦٥ میلیون کالو په موده، د زمکې پر مخ واکمنې کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو غټ غوښه خور ډايناسور کوم و؟

ګيګانوتوسروس تر ټولو غټ غوښه خور ډايناسور و.
اوږدوالی يې ۵۰ فوټه (۱۵ متره) و، چې د درې موټرو له اوږدوالي څخه هم اوږد و.

تر ټولو لوړ ډايناسور کوم و؟

د سيسموسروس له پوزې نه تر لکۍ پورې واټن ۱۳۰- ۱٦۵ فوټه (۴۰- ۵۰ متره) و. دا اوږدوالی د اتو افريقايي فيلانو په اندازه دی، البته چې کتار ولاړ وي.

تر ټولو ټيټ ډايناسور کوم و؟

د ډايناسور تر ټولو کوچنی (ټيټ) موندل شوی فوسيل د موسروس بچی دی، چې اوږدوالی يې د يو پنسل په اندازه و.

تر ټولو غټې هګۍ د چا وې؟

د ماکروالانګاتوليتوس زيزيانسيس فوسيل شوې هګۍ، چې په چين کې موندل شوې دي.

نوموړې هګۍ ۱۸ اينچه (۴٦ سانتي متره) اوږدوالی لري.

تر ټولو هوښيار ډايناسور کوم و؟

ترودون د خپل بدن په پرتله زيات او ستر ماغزه درلودل، دا په دې معنا ده چې تر نورو هوښيار و.

احتمالاً د هغه هوښياري او ځيرکي د ننيو الوتونکيو په اندازه وه.

تر ټولو چټک ډايناسور کوم و؟

ستراتيوميموس هغه فيلمرغ ته ورته ډايناسور و، چې کولی يې شول په ساعت کې ۴۳ مايله (۷۰ کيلو متره) منډه واخلي.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځینو کلمو تعریف او تشریح

ډایناسور: دا هغه غټ او پخوانی خزنده و، چې میلیونه کاله پخوا پر زمکه باندې اوسېد.
فوسیل: د ځناورو او بوټو پاتې شوني دي چې میلیونه کاله مخکې یې ژوند کاوه او په هوارو تیږو کې پیدا کیږي.
لرغون پوه: هغه څوک چې له تاریخ نه مخکې د ځناورو او بوټو د فسیلونو په اړه څېړنه کوي.
تریاسیک: د ۲۰۰- ۲۵۰ میلیون کالو وړاندې د زمکې پېژندنې دوره.
ژوراسیک: د ۱۴۵- ۲۰۰ میلیون کالو وړاندې د زمکې پېژندنې دوره.
کراتسیوس: د ٦٥- ۱۴۵ میلیون کاله وړاندې د زمکې پېژندنې دوره.
جوړه: دوه حیوانات (نر او ښځه) چې له یو بل نه بارداره کیږي.
خزنده: دا هغه ځناور دی چې پر وچه باندې ژوند کوي او هګۍ اچوي.

د ژباړن یادښت

د کتاب زمکه (بکګرونډ) چې څنګه وه، همغسې پر خپل ځای ده. که څه هم پر خپل حالت پاتې کېدل یې یو څه ستونزې راپیدا کړې او خورا وخت یې ونیو، خو بیا هم له نیک مرغه وتوانېدم، چې درنو لوستونکو ته یې یوازې د ژبې بدلیدو سره (په پښتو ژبه) وړاندې کړم.

البته دا هم د یادونې ده، چې نوموړی کتاب هم د ماشومانو د تشویقولو او هم د لویانو د معلوماتو زیاتولو لپاره خورا ګټور دی او کولی شي له اړوندو انځورونو نه په مرسته، په ډېره لنډه توګه د مختلفو ډایناسورانو په اړه ځانونه وپوهوي.

(c) 2011 Dorling Kindersley. All Rights Reserved

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library